

Bibliotek och arkiv i nytt glashus

Konferens i
Helsingfors

Låna en kulturpersonlighet

Stafetten i Lund

Årsmöte i
Stockholm

Foto: Lena Nettelbladt

Glada konferensdeltagare i Finland. Från vänster:

Karin Nordgren
Birgitta Eriksson,
Inger Jullander,
Britt Roslund,
Ann Malm,
Birgitta Sparre,
Matts Vikström,
Pia Shekhter

FASTA AVDELNINGAR

- 3. Redaktörernas ruta
- 3. Ordföranden har ordet
- 7. Biblioteksstafetten

I DETTA NUMMER

- 4. Nordisk konferens i Helsingfors
- 8. Låna en kulturpersonlighet
- 9. Kursdag med Ternhag och Möller
- 12. Invigning av nya lokaler

MUSIK
BIBLIOTEKSNYTT

utges av Svenska musikbiblioteksföreningen
Svenska sektionen av IAML,
www.muslib.se/smbf

Distr: Pia Shekhter, Högskolan för scen och musik vid Göteborgs universitet, Biblioteket
Box 210, 405 30 Göteborg 031-773 40 57
ISSN 0283-104X

Redaktörer: Lena Nettelbladt och Astrid Evasdotter
Statens musikbibliotek Box 163 26 103 26 Stockholm
08-5195 5410 lena.nettelbladt@muslib.se
08-5195 5426 astrid.evasdotter@muslib.se

Prenumerationer inkl. medlemskap:
enskilda 200,-, institutioner 300,-
Postgiro 65 21 22-3

Solen strålade och Stockholm visade sig från sin bästa sida när ett 60-tal av musikbiblioteksförningens medlemmar intog Musikmuséet för att ha årsmöte och kursdag. Protokollet från årsmötet kan ni läsa på SMBF:S hemsida www.smbf.nu. Där kommer ni också att kunna läsa rapporter från styrelsens möten.

Våra kursdagar har varit väldigt välbesökta och uppskattade, men vilka ämnen saknar medlemmarna? Ett förslag från mötet är kurs kring upphovsrätten och dess tillämpning i vårt yrke. En expert från Kungliga biblioteket eller STIM kanske kan hålla i en sådan kurs.

En jubileumsfestskrift har utkommit för att fira Danmarks första musik-

bibliotek, Stadsbiblioteket i Århus, som fyllde 40 år 2005. Den går att beställa gratis via www.statsbiblioteket.dk. I Danmark läggs det stor vikt vid musik på folkbiblioteken, till exempel har man som målsättning att alla bibliotek skall ställa musikbärande medier till förfogande sedan 1/1 2003. Även där blir det problem med upphovsrättslagar, eftersom utlåningen av musikinspelningar i MP3-format har kommit längre än i Sverige. Detta har bl a diskuterats i Danmarks motsvarighet till Musikbiblioteksnytt, Musikbib (nå enklast via <http://dmbf.nu/musikbib/index.htm>).

Styrelsen uppmanar alla att anmäla sig till konferensen i Göteborg! Programmet är ovanligt omfattande i år,

och dessutom är det inte så långt att åka. Ta chansen att uppleva en internationell konferens på hemmaplan!

Med anledning av att 2006 utnämns till mångkulturår, bjöd föreningen i samband med årsmötet in till två föreläsningar som speglar det mångkulturella musiksverige. Läs om detta på sidorna 10-11.

Astrid och Lena

Ordföranden har ordet

Det är de små, små detaljerna som gör'et

Ja, så känns det när vi nu har kommit till slutspurten inför KONFERENSEN i juni. Det är ett myller av stora och små saker som skall ordnas; utflyktstransporter, arbetsluncher, rumsfördelning, teknisk utrustning, blommor i föreläsningssalarna, musikunderhållning, olika evenemang, namnskyltar m.m. Alla dessa olika detaljer måste "någon" ha ansvar för. Och tack och lov har vi en utomordentlig organisationskommitté (med en stödtrupp av frivilliga) där det finns gott om "någon" som är beredd att ta ansvar.

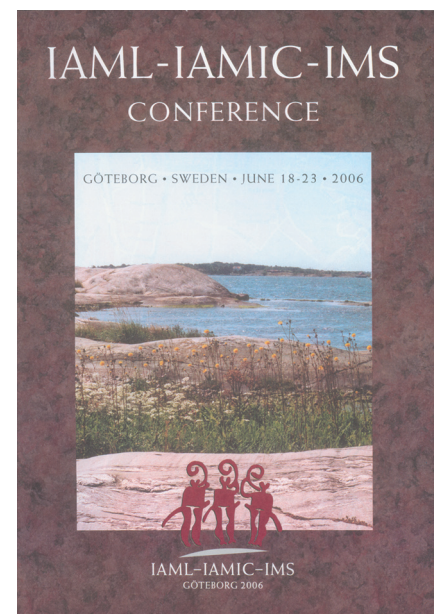
IAML-IAMIC¹-IMS², 2006 blir av naturliga skäl en annorlunda konferens än vad vi är vana vid när det "endast" är IAML som står för arrangemanget. Programmet är varierat, IMS bjuder på många intressan-

ta föreläsningar och IAMIC, som vanligtvis enbart har arbetsmöten för sina medlemmar, kommer att ha en dag med öppna möten där alla deltagare är välkomna. Konferensen bjuder även på mottagningar, konserter och utflykter. Och hela veckan bjuds det på kaffepauser. Detta sociala kitt där spontana möten uppstår, nya kontakter knyts och planer smids inför framtiden. Välkomna till Göteborg!

¹ International Association of Music Information Centres

² International Musicological Society

Veslemøy

NORDISK MUSIKBIBLIOTEKS- KONFERENS I HELSINGFORS

Kristina Ericsson

Musikhögskolans bibliotek, Piteå

Den 14 juni började jag tillsammans med mina kollegor i Piteå resan mot Helsingfors och årets nordiska musikbibliotekskonferens. Första stoppet var Stockholm eftersom de flesta av oss på de svenska musikbiblioteken hade bestämt att ha en liten "förträff" på båten över till Finland. Efter en mycket god och väl tilltagen middagsbuffé satte vi oss där för ner och hade en minikonferens på Östersjöns vatten. Trots den sena timmen och alla nöjen som erbjuds på en båt som *Mariella* hade vi ett givande möte. Det fanns mycket att prata om – hur arbetar man på de olika biblioteken, hur mycket personal finns det, hur ser våra budgetar ut, katalogiseringspraxis, undervisning... är exempel på frågor som vi diskuterade. För mig var det dessutom extra roligt att äntligen få träffa mina "kollegor" runt om i landet, då det var min första musikbibliotekskonferens. Sammanfattningsvis kan man säga att vi hade en lyckad uppvärmning inför den nordiska konferensen.

Den nordiska konferensen började på Sibelius Akademin i Helsingfors den 15 juni vid lunchtid. Vi fick ett varmt välkomnande av Irmeli Koskimies, föreståndare vid Sibelius-Akademiens bibliotek och några av hennes kollegor. Därefter invigde Akademiens rektor Gustav Djupsjöbacka konferensen med ett välkomsttal i vilket han bland annat berättade hur skolan vuxit de senaste 20 åren. Vi fick också veta att akademiens bibliotek kommer att flytta in i nya lokaler nämligen i ett nytt "Musikhus" i centrala Helsingfors. Detta ska vara klart 2009 och en tredjedel av Akademiens verksamhet kommer att flytta hit. Bl.a. kommer en ny konsertsal att byggas. Det "nya" biblioteket får hela 1000 kvm att husera på!

Eftersom konferensens deltagare kom från alla våra nordiska länder hölls flera av föreläsningarna på engelska. Under den första föreläsningen gav Kimmo Salmio, Sibelius-Akademin, oss en översikt över Sibelius-Akademin och det finska musikutbildningssystemet. Sedan berättade doktor Margit Rahkonen om doktorandutbildningen vid Sibelius-Akademin. Efter gott fika ute i den soliga trädgården höll Kjell Lemström vid Helsingfors universitet en föreläsning om "Content-based Music Retrieval". Läs gärna mer på: www.musicfinland.com/fmq/articles/lost_melody.html Det här tror jag var lite av en ny värld för många av oss konferensdeltagare. Kjell roade oss med att visa nya "uppfinningar" – bl.a. hur man med en databas hjälp kan hitta rätt låt genom att "nynna" den...

Nästa punkt på programmet var en utflykt till *Ainola*, Sibelius hem: www.ainola.fi. Väl framme efter en busstur som tog oss ut på landet fick vi en fin guidad visning av Sibelius hem som alltså numera är ett museum. Inte långt ifrån *Ainola* ligger Sibelius-Akademiens kursgård där en härlig middag väntade på oss. Innan middagen fick vi också njuta av musikunderhållning framförd av två folkmusikstudenter vid akademin. Det var väl samspel på harmonium och violin. En trevlig kväll då vi fick tillfälle att njuta av god mat, fin musik, vacker natur men också möjlighet att bekanta oss med varandra!

Dag två på konferensen var temat informationssökning och informationskompetens. Anne Lehto, vid Helsingfors universitet, inledde dagen med att berätta om studieplanen för projektet "Informationskompetens" som

är ett gemensamt projekt för de finländska universiteten 2004-2006 www.helsinki.fi/infolukutaito/svenska/index.htm

Hon berättade även för oss om Finlands virtuella universitet. Efter Annes föreläsning var det dags att besöka biblioteket vid Akademin som jag tror att vi alla var nyfikna på vid det här laget.

Det nuvarande biblioteket huserar på två olika plan i Sibelius-Akademins byggnad. Sin samling av kör- och orkestermaterial har man utlokaliserad i en lokal vid Pohjoinen Rautatienkatu 9. Öppettiderna är generösa och man har även öppet under sommarmånaderna. Biblioteket huvudsakliga målgrupp är förstas universitetets studerande, lärare och forskare. Man stödjer i första hand undervisning, forskning och konstnärlig funktion vid akademien, men biblioteket är även öppet för allmänheten. Samlingarna innehåller ca. 65 000 noter, 32 000 skivor, 13 000 böcker, 550 videoinspelningar samt omfattande samlingar av tonsättarens samlade verk och antologier. CD-skivor är ej till hemlån, men det finns flera "lyssningsbås" och ett par lyssningrum där man kan lyssna på musiken. När vi frågar så verkar det som att Irmeli och hennes kollegor ser fram emot flytten till det nya "Musikhuset" – nya lokaler ger nya möjligheter.

Efter kaffe i det fortsatt fina vädret var det dags för professor Heide Westerlund, Sibelius-Akademin att föreläsa om lärarens roll när det gäller informationskompetens i musikläraryrket. En intressant föreläsning där jag själv kände igen mig mycket i vad som sades - kanske inte minst i det faktum att undervisning handlar mycket om att förändra studenternas ofta negativa attityd till informationssökning. Något som för det mesta grundar sig i att de känner sig osäkra. Dagen fortsatte kring temat undervisning och informationssökning. Ulla Pohjannoro, som arbetar på Akademin avdelning för musikteori och komposition, berättade om sitt arbete med att bygga upp webbsidor för lärande för musikundervisning. Bl.a. fick vi höra om "MUHI" som är en publiceringsplattform för musikhistoria. MUHI är fortfarande under uppbyggnad. Efter lunch berättade Maaria Harvianinen, Sibelius-Akademin om "Online

Tutorial on Academic Sources of Musical Information". Hon visade "MUHAVE" som är en finsk tutorial (=nätbaserad sökkurs) inom detta område, främst riktad till musikuniversitetsstuderande och forskare. MUHAVE är fortfarande under uppbyggnad och än så länge endast tillgänglig på finska. Dagens sista två föreläsningar hölls av svenska deltagare. Först var det Birgitta Sparre, Inggesund, som gav oss många bra exempel och råd angående både tryckt och nätbaserad källkritik. Därefter presenterade Ann Malm och Judit Schöld, Musikhögskolan i Stockholm, SVEP-projekt (Samordning av den svenska högskolans elektroniska publicering). Det blev intressanta diskussioner kring dessa två föreläsningar.

Torsdagen avslutades med en busstur till Unionsgatan 36, nämligen Helsingfors Universitetsbibliotek – Na-

tionalbiblioteket. En fantastiskt vacker byggnad med en intressant historia. Vi fick en personlig och engagerad guidning. Läs gärna mer på: www.lib.helsinki.fi/svenska/ På torsdagskvällen fanns det tid att umgås och njuta av Helsingfors lite på egen hand. Affärernas generösa öppettider gjorde att flera av oss även hann med en shoppingtur. Sedan var det middagsdags. För egen del gick det dessvärre lite väl hett till vid besök på en indisk restaurang (!) om än det som vanligt var en kulinarisk upplevelse. En mycket trevlig kväll då det fanns tid att prata om vårt arbete, och mycket annat, under helt otvingade former.

Fredag 17 juni, konferensens sista dag inleddes med presentutdelning till Irmeli och hennes kollegor. En li-

Bibliotekskonferens 2005

*Sibelius-akademien Helsingors
15-17 juni 2005*

ten uppskattning från oss övriga deltagare för deras varma värdskap. Även Birgitta Sparre, Ingesund applåderades för hennes fina jobb att hålla oss uppdaterade kring våra konferenser. Länkar, presentationer etc. från denna konferens kommer att finnas tillgänglig via Ingesunds (bibliotekets) hemsida till hösten: <http://bibl.imh.se/konferens.htm>

Efter avtackningen hade vi lite sent om sider en allmän presentation av samtliga konferensdeltagare. Naturligtvis var det omöjligt att komma ihåg namnen på alla (ca) 35 närvarande, men det var ändå intressant att se och höra! Sedan följde en diskussion kring var och när vi ska träffas nästa gång det är dags för nordisk musikbibliotekskonferens. Inga definitiva beslut togs, men Island 2008 föreslogs som ett lämpligt alternativt för nästa konferens - vilket också genast fick positiv respons bland oss deltagare! Sigrun Sveinsdottir, Iceland Academy of the Arts, Reykjavik, tyckte glad och lite röd över detta. Det ska också nämnas att det var första gången som Island var med på en nordisk musikbibliotekskonferens.

Nästa punkt på programmet skulle ha varit Roger Press presentation av Classical Music Library (listening service for libraries) www.classical.com/index.php Dessvärre kunde inte Roger närvara vid konferensen. Istället redogjorde Birgitta Sparre, Ingesund, kortfattat om vad Classical Music Library innebär. I Ingesund men även några av de andra svenska musikbiblioteken har man nu några månaders erfarenhet av att använda Classical Music Library. En givande diskussion om hur denna tjänst används bl.a. av musiklärare i deras undervisning följde. Birgitta nämnde också att det finns möjligheter till prispförhandlingar och en lista för framtida intresse skickades sedan runt. Efter kaffet blev det i Roger Press frånvaro en diskussion kring informationsundervisningen på våra olika skolor. Jag visade själv hur vi

i Piteå använder Luleå tekniska universitets nätbaserade kurs BIB004 i undervisningen. Vi hade en intressant diskussion kring hur vi som bibliotek kan arbeta med undervisning. Sammanfattningsvis kan man väl säga att en del förändringar har skett och även är på gång. Delvis beror detta på de elektroniska resursernas ständiga utveckling. Samarbete med lärare och integrering i ordinarie undervisning medför bättre kvalitet på undervisningen och är viktigt för studenternas utveckling av sin informationskompetens. Ett mer värde som ges genom informationsundervisningen är också att biblioteket på ett naturligt sätt får möjlighet att förbättra samarbetet med olika institutioner på sina respektive lärosäten.

Så avslutades konferensen och det blev många avsked med både gamla och nya bekanta! Det vackra vädret höll i sig och många av oss passade därför på att luncha ute i solen och njuta lite till av Helsingfors innan det var dags för oss att åka hem. Jag tycker själv att det var en fantastiskt trevlig, intressant och givande konferens. Tack alla musikbibliotekskollegor och ett speciellt tack till Irmeli och de andra vid Sibelius-Akademien!

En skön sommar önskar jag er alla!

Piteå, 4 juli 2005

Ps. Ni glömmer väl inte att kolla denna sida om konferensen:

<http://bibl.imh.se/konferens.htm>

STADSBIBLIOTEKET I LUND

KONST & MUSIKAVDELNINGEN

Elin Sander

Konst & musikavdelningen i sin nuvarande form skapades 1999 då Lunds Stadsbibliotek byggdes om. Tidigare hade musiken en helt egen avdelning på biblioteket. Nu omfattas avdelningen även av konst, arkitektur, teater och film. Konst & musikavdelningen är en mycket välbesökt plats. Vi hjälper till med allt från att leta noter och beställa fjärrlån från Statens musikbibliotek till att lösa melodikrysset. Inte så sällan händer det att låntagare kommer och nynnär på någon melodi som de vill ha hjälp med att identifiera.

Exempel på tillfällen när vi nyligen hjälpt våra låntagare med lite udda problem: någon önskade förslag på musik som på ett eller annat sätt handlar om mat, en annan ville ha biografiska upplysningar om Teresa Vandoni, en italiensk operasångerska verksam några år i Stockholm i slutet av 1700-talet, en tredje ville veta om Sjostakovitj skrivit filmmusiken till Pansarkryssaren Potemkin.

2005 blev Konst & musikavdelningen sammanslagen med Skönlitteratur & litteraturvetenskap samt Lundasamlingen och vi verkar nu under samma chef. Men vi arbetar självständigt på samma sätt som tidigare.

På avdelningen finns cirka 11500 CD, 5000 LP-skivor, 8000 musik-

tryck. Vi prenumererar på ett 40-tal musiktidsskrifter. CD-skivor, böcker och noter lånas ut via utlåningsautomater. LP-skivor och videos lånas ut över disk. CD-skivorna lämnas tillbaka över disk och vi har därmed möjlighet att kontrollera så att de är fullständiga vid återlämnandet. Vid den personliga kontakten över disk och då vi rör oss i lokalen får vi många spontana kommentarer om vårt utbud och vad vi bör köpa till med mera. Det är roligt att allmänheten engagerar sig i vår verksamhet. Konst & musikavdelningen bemannas för det mesta av en bibliotekarie och en assistent. Vi har 6 lyssnarplatser för den som vill lyssna på plats. Hörlurar lånas ut i informationen. Totalt arbetar vi 4 bibliotekarier och 1 assistent på avdelningen. I informationsarbetet behöver vi dock hjälp från andra avdelningar.

Vi köper cirka 15 nya CD i veckan. Urvalet sker genom sambindningslistan samt ur de mängder av inköpsförslag som strömmar in till avdelningen. Vi försöker spegla musikhistorien i urvalet. Vad det gäller nya artister så köper vi musik som vi tror kommer att stå sig ett tag. Ur den klassiska repertoaren köper vi en inspelning av respektive verk om det inte är mycket kända verk, då kan vi ha flera inspelningar. Lokal musik prioriteras. Än så länge gallrar vi endast CD-skivor då de går sönder.

Vi tar i likhet med många andra bibliotek gärna emot demoskivor från lokala artister och gör i ordning dem för utlån. Just nu har vi 45 stycken demoskivor till utlån.

Under våren har Folkbiblioteken i Lund satsat på en programserie för att locka unga vuxna till biblioteket. Vi har hunnit ha tre program med musikinriktning. En hip-hop-DJ som berättade om discjockeykultur och hip-hop, ett punkband samt Janne Stark som pratade om hårdrock.

På Folkbiblioteken i Lund samlar vi media och länkar på något som vi kallar temasidor. Dessa ligger ute på vår hemsida. Konst & musikavdelningen har bidragit med flera sidor, bland annat om olika musikgenrer som t ex opera, reggae, electronica och hip-hop. I mars 2006 har vi anslutit oss till BTJs musikwebb för nedladdning av musik. Vi är också anslutna till e-biblioteket som erbjuder att urval av klassisk musik till nedladdning.

Nästa gång blir det Umeå stadsbibliotek som håller i stafettspinnen!

Red. anm.

LÅNA EN KULTURPERSONLIGHET

Marika Andersson, Lena Nettelblatt och Christina Wengström

På Musikbiblioteket i Gävle inspirerades vi av en rapport från Danmark som handlade om att "låna en fördom" på biblioteket. Det var Blågårdens bibliotek i Köpenhamn som 2004 lånade ut personer som representerade ett yrke, en religion eller en livshållning. Även Malmö stadsbibliotek har haft liknande arrangemang. Vi fortsatte tankegångarna med att det också finns fördomar om musik, musikutövare och musikkonsumenter. Människor har helt enkelt en stark personlig relation till olika musikstilar! När Gävle konserthus hade öppet hus blev det ett perfekt tillfälle att pröva idén."Låna en kulturpersonlighet". Personerna som gick att låna var konserthuschefen, intendenten på Gävle symfoniorkester, en violinist från orkestern samt kultur- och fritidschefen. Flera medier nappade på idén. TV-nyheterna Gävle-Dala och lokalradion gjorde reportage. En man som arbetar med ett musikprojekt hörde om händelsen på radion i bilen, vände och åkte raka vägen tillbaka och bokade konserthuschefen! Alla var positiva, både låntagare och utlånade och det uppstod positiva möten och kom fram nya verksamhetsidéer. Vi gjorde en katalogpost på varje utlåningsbar person. De fick en streckkodsetikett om halsen och man behövde lånekort för att

låna dem där de satt vid nyhetshyllan. De kunde också låna varandra och konserthuschefen passade på att låna sin chef kultur- och fritidschefen för ett efterlängtat samtal. Det fanns reserverade bord för mötena och tillgång till kaffe och kaka. Trettio minuters lånetid erbjöds med möjlighet till omlån, vilket också utnyttjades. Hemlån tilläts dock inte - musikbiblioteket kunde inte ansvara för följderna av ett sådant! Eftersom utlåningen blev en succé utlovade biblioteket en uppföljning och efter en månad upprepades arrangemanget i samband med att ett nytt café öppnades i Konserthuset. Denna gång fanns att låna en musikjournalist, en hårdrockare, en spelman och tre schlagerkompositörer. TV4 gjorde ett dokumentärt inslag där reportern lånade en spelman och Arbetarbladet skrev en artikel om "Ett bibliotek med humor". Troligen kommer biblioteket att låna ut personer vid ytterligare tillfällen, kanske vid ett öppet hus eller i samband med en konsert då en konsertbesökare ska kunna låna en musiker i pausen. Det kan vara bra med ett formellt sätt att få kontakt och dessutom ett sätt med humor!

Manusstopp för Musikbiblioteksnytt nummer 3 2006 är den 25 augusti. Välkomna att skicka in texter, bok- och skivtips, goda råd, frågor ni tycker att vi ska diskutera.

Vi vill även passa på att tipsa om vår mailinglista, Musikbiblioteksforum. Du anmäler dig via vår hemsida, www.smbf.nu. Snart kommer vi dessutom att ha vår egen blogg (beräknad start hösten 2006).

ÅRSMÖTE - 2006 FÖRELÄSNINGAR

Astrid Evasdotter

Gunnar Ternhag - Vad är svenskt i svensk musik?

Docent i musikvetenskap vid Högskolan i Dalarna och ledamot av Kungliga Musikaliska Akademin Gunnar Ternhag hade bjudits in för att reda ut vad som är svenskt i svensk musik. Hans viktigaste poäng är att frågan är intressantare än svaret. Samma musik kan väcka nationella känslor i alla möjliga länder, och det verkar mycket svårt att finna några specifika svenska drag i någon form av musik som producerats i Sverige. Poängen illustrerades i ett experiment där åhörarna fick lyssna på nationalsånger från olika länder och sedan gissa vilken världsdelen det gällde. Musiken var mycket likriktad, dessutom framförd undantagslöst av blåsorkester oavsett om det gällde Ecuador eller Ghana. Dessutom har fler länder, som Norge och Storbritannien, samma melodi med olika text som nationalsång. För att citera Ternhag: "Musik har inget hemland – men skapar känslan av hemland."

I Sveriges historia har den musik med svensk text ofta betraktats som svensk. Folkmusiken har rykte om sig att vara svensk även om den är utan text, åtminstone sedan den svenska nationalromantiken på 1800-talet, då skriften "Svenska folkvisor vid vår tid" gavs ut. Under 1900-talet fortsatte detta synsätt i utgivningen av "Svenska låtar", som dessutom är uppdelad landskapsvis. Dessa låtar tillhör till stor del importerade musikstilar, till exempel schottis (Skottland) och polska (Polen). Fler exempel på svensk musik lånad från utlandet är tyska psalmer, Bellmans visor och Evert Taubes musik, som lånade friskt från Sydamerika. När man talar om "Nordisk ton" inom

konstmusiken är det enligt Ternhag snarare fråga om något gemensamt uttryck för svenska nationalromantiska tonsättare vid en viss tid, inte något evigt nordiskt. Svenskheten i musiken handlar alltså mer om föreställningar om musik än om musiken i sig. Kontexten är viktig då musiken tolkas hos lyssnaren, så att musik inget olika känslor vid varje lyssning, och ständigt omtolkas.

Begreppet "svensk" har också omtolkats genom årens lopp. Nationers gränser och idén om nationen ändras efterhand, och därmed också vad vi betraktar som tillhörande den nationen. Professorn i musikvetenskap Lars Lilliestam ger i sin bok "Svensk rock" några kriterier för vad han kallar just svensk rock:

- ... musik med svensk eller i Sverige boende upphovsman
- ... musik som framförs av en svensk artist
- ... musik som bara finns eller framförs i Sverige
- ... musik som inom Sverige tolkas som svensk
- ... musik som någon av ideologiska skäl vill betrakta som svensk.

Enligt Ternhag används alla dessa definitioner samtidigt.

Detta och mera ingick i föreläsningen, vars viktigaste poäng var att frågan vad som är svenskt i svensk musik är betydligt intressantare att ställa än att besvara.

Ale Möller - Med olikheten som drivkraft

Ale är folkmusiker känd från bland annat grupperna Filarfolket och Frifot. Hans föreläsning byggde på tre viktiga vändpunktsögonblick i hans liv. Det första var när han spelade dalalåtar med några vänner och en mycket känd oud-spelare stämde in med sitt instrument. Hur bra det blev just för att musiken var så olik. Det

andra var när en ensam grekisk lärare kommenterade en vallåt Ale spelade på vallpipa med orden "Jag förstår: liten människa – stort landskap". Hur han förstod musiken fast han kom från en helt annorlunda musiktradition. Det tredje var när några västafrikanska musiker på besök frågade om det var sant att den kände afrikanske

trummmaren Amara Kamara, som Ale aldrig hört talar om, bodde i Norden. Det visade sig att han jobbad på Posten bara ett stenkast från Ales dåvarande bostad i Malmö.

På förmiddagen hade Gunnar Ternhag pratat om vad som gör musik nationell. Uppfattningen att det inte går att hitta nationella musikaliska element delas av Ale, som menar att människor reagerar fullständigt olika på samma musik.

Kunskap kan sågas ha två dimensioner: en vetenskaplig och en emotionell. Då dessa två upplevs samtidigt inträffar vad Ale kallar ”insiktens gyllene sekund”. Mikis Theodorakis har någon gång sagt ”Kunskapen om ett folks historia kan inte skildras utan kulturen”, en beskrivning är inte fullständig om bara en av dimensionerna finns. Utan en levande folkkultur tappar man kontakten med de känslominnen som finns i myter, sägner och sånger. Minnena måste hållas levande i folkkulturen idag, och ständigt utvecklas, och musiken är en otroligt viktig förmedlare av den emotionella delen av kunskapen. ”Att gestalta sin tid” är att bära med sig länken av minnen bakåt i tiden, och låta framställningen färgas av det nuvarande, så att en ny länk bildas. Den nationalromantiska konservativa synen på folkmusiken (ju äldre desto bättre) innebär att kedjan slutar växa, och inga nya länkar bildas. Musikens förmåga att förmedla emotionell kunskap hindras, och ingen omtolkning sker. Alla skapar vi vår inre verklighet av intryck från omvärlden. Denna inre verklighet flyttas sedan ut till omvärlden igen genom konsten. Konsten gör denna inre verklighet verklig. All musik finns som en möjlighet hela tiden. Den som gestaltar den inre och yttre verkligheten på ett sätt som passar mångas erfarenheter kommer att bli populär i sin tid, och får efterföljare. Så bildas nya musikstilar. Sedan händer något som förändrar samhället och människorna i det, och denna musik känns inte längre aktuell. En ny musikstil växer fram. Inom folkmusiken har det alltid varit så att den nyaste musiken är den populäraste, fram till 1900-talet.

Det är viktigt för människor att få uppleva att deras inre och yttre verklighet gestaltas, av dem själva eller av någon annan. Vi behöver hjälp av en kultur att bli sedda och få vår verklighet utflyttad. Ale anser att stora delar av Sveriges befolkning saknar detta i vårt samhälle. Det finns ingen levande folkkultur som

gör historien verklig. Stora grupper gestaltas inte i kultur och media. Invandarmusiker får sällan chansen att utveckla sin musik i Sverige. De blir till något slags ambassadörer för sitt ursprungsland, och får bara spelningar om de spelar traditionell musik från det landet. Svenska spelmän har samma problem, särskilt utomlands. Om de experimenterar tycker folk att det blir obegriplig musik. Det är ofta välmenande personer som står för dessa värderingar, men konsekvenserna är att de konstformer där detta sker blir väldigt konservativa. I stället för en mångkultur får vi massor av små korridorer som löper parallellt var och en på sitt håll. Man vet lite om helheten, men mycket om just sin egen korridor.

Det är viktigt att gestalta sin tid, och det mångkulturella samhället har inte gestaltats. En annan dimension av problemet är att det är en fråga om makt. Invandarmusiker tillåts inte uttrycka sig fritt konstnärligt, utan vi försöker påverka dem att spela traditionell i högre grad än vi gör med andra konstnärer. Ett uttryck som myntats av Per Gudmundsson är ”Globalromantik” – vilket innebär att de grupper om förut hade lägst status inom världsmusiken nu står högst upp. Mottot verkar vara ”Gammalt och exotiskt är bra”. Det finns även en hierarki inom folkmusiken, så att till exempel danskar spelar dalalåtar, men inte tvärtom. Samma sak gäller irländsk musik, som spelas av många svenskar, men få irländare intresserar sig för svensk musik.

Vad är världsmusik/world music? Enligt Ale Möller motsvarar begreppet ”folkmusik, med eller utan blandning, som uppskattas av rockjournalister”. Bakgrunden till begreppet är en kris i rockbranschen. Rocken som musikform är expansiv, den speglar sin samtid och omsätter mycket pengar. World music uppstår när rockmusikens nyskapning sker i gränslandet mellan rock och folkmusik, men begreppet innefattar också den musik man ”stoppas in” i rocken, d.v.s. diverse folkmusik. Världsmusik kan sägas bestå av två delar: upptäckt folkmusik och hybrider folkmusik/rock. Världsmusikbegreppet bör hållas brett, för att underlätta användandet. Man kan definiera det till exempel som folkmusik som kan intressera en bredare grupp. Man kan annars gå efter artisternas egen definition.

Vem har makt/rätt till det intellektuella privilegiet? Historiskt sett var musiken fri före Bach. Det pågick ett icke-intellektuellt, fritt improviserande som fick musiken att utvecklas snabbt och lätt. Senare har privilegiet tillfallit kompositörer, dirigenter och solister. Musikerens makt har minskat i och med detta. Medlen för detta maktskifte är notskriften och utbildningen. Dessa två faktorer har gjort musikerna utbytbara, medan dirigenter och solister står för tolkandet av musiken. Man renar ut okontrollerbara faktorer som intonation och improvisation. När det gäller jazz och folkmusik har friheten bevarats eftersom utbildningssystem saknas och notskrift inte används. Nu går makten i alla fall över till producenten, även inom dessa musikstilar. Musikerna har blivit utbytbara studiomusiker, och improvi-

sationsmomentet har försvunnit. Maktskiftet har även skett inom rockmusiken, där producenterna får mer och mer status. Artisten i det fallet är ofta inte ens en studiomusiker, utan rent av ett varumärke.

Slutligen framhåller Ale att mångkultur inte bör betyda att man sammanför så många olika länder som möjligt. Istället skulle man sträva efter att sammanföra så många olika erfarenheter som möjligt.

Foto Ingemar Johansson

STATENS MUSIKBIBLIOTEK OCH SVENSKT VISARKIV I NYA LOKALER

Lena Nettelbladt

Den 8: maj invigdes lokalerna för de första hyresgästerna i Bonniers glashus Torsgatan 19 i Stockholm. Det är Statens musikbibliotek och Svenskt visarkiv som flyttat sina båda expeditioner till det nya grannhuset. Invigningscermonin började med att Ulrika Gunnarsson från Svenskt visarkiv kulade från en balkong i Bonnierhusets ljusgård. Efter invigningstalen kom efterlängtade gästen Alice Babs fram och beättade om sina samlingar med inspelningar och noter som hon har skänkt till Svenskt visarkiv. Hon spelade piano och sjöng tillsammans med sin dotter Titti Sjöblom innan hon högtidligt klippte bandet som Anders Lönn från biblioteket och Dan Lundberg från visarkivet, höll i. Förutom brasskvintetten SWE-brass så stod personalen för musikunderhållningen: jazzbandet Archive stompers, en kör, dragspel och fiol samt en balkantrio. Det kom cirka 200 gäster som bjöds på champagne och kanapéer innan de fick en rundvandring i de gamla och nya lokalerna.

1996 flyttade Statens musikbibliotek från Nybrokajen till Bonnierhuset, Torsgatan 21. År 2005 flyttade Svenskt visarkiv till Bonnierhuset från sina lokaler på Norrtullsgatan vid Odenplan. Bonnierhuset ritades av Ivar Tengbom och stod klart 1949. Nu har Bonnier låtit arkitekt Johan Celsing rita ett nytt hus på tomten bredvid. Det är ett hus helt i stål och glas. Förutsättningen

för att få bygga huset var att 50 % av byggnaden skulle användas för kulturellt ändamål. Därför passade det Bonniers bra att bibliotekets och visarkivets publika delar flyttade dit. De har tillsammans cirka 600 kvm och arkitekt Torbjörn Höeg från Tengbomgruppen AB har föreslagit inredningen. Det har blivit mycket ljust och vackert med hyllor i trä och stål och med stolar klädda i rött tyg. Alla besökare blir imponerade av utsikten åt alla håll. När solen lyser fälls gigantiska persienner ner på utsidan av fönstren. Bibliotekets och Visarkivets magasin och personalutrymmen finns kvar i grannfastigheten och kontakten sker med hjälp av en bokhiss och de allmänna hissarna eller trappor. Vi använder skype-telefon för kontakten mellan expedition och magasin.

Huset har fem våningar. Nederst kommer Bonniers nya konsthall att vara. Den invigs i september. Ovanför konsthallen finns biblioteket och visarkivet och sen tre kontorsvåningar. Tidskriften Arkitekten 2006 nr 3, pryder sitt omslag med bilden av Glashuset. Hans Ibelings skriver om huset: "Celsing har gjort ett stycke självklar arkitektur som smälter väl in i sin omgivning, utan exhibitionistiskt väsen eller kontextuellt posering.... nybyggnaden visar respekt för sin granne utan att vare sig undergivet stå i Tengbom skugga eller trotsigt vända ryggen till".

Titti Sjöblom och Alice Babs före bandklippning

Allan Westin och Mikko Niskanen

Foto Lena Nettelbladt